

Raport științific cu privire la implementarea proiectului *Povești lichide : adaptare și rescriere în teatrul contemporan* (PN-III-P1-1.1-TE-2021-1132)

Etapa a II-a : 1.01.2023-31.12.2023

Descrierea științifică cu punerea în evidență a rezultatelor etapei anuale și gradul de realizare a obiectivelor

Activitățile de cercetare aferente anului 2023 s-au desfășurat conform planului stabilit în depunerea de proiect. Această etapă a urmărit în special “Propunerea unei tipologii a practicilor de adaptare și rescriere în literatura dramatică și în spectacol”.

În încercarea de a teoretiza practicile de adaptare și rescriere în teatrul contemporan, am încercat să delimităm, într-o primă etapă, **formele canonice** de rescriere și **formele marginale** de rescriere.

Numim forme canonice piesele publicate (spre deosebire de scenarii dramatice sau adaptări textuale care nu au fost publicate) care reiau firul narativ principal al operei surse și nucleul de personaje, fără a modifica în mod radical acțiunea.

O parte din comunicările și articolele redactate în această etapă au investigat formele canonice de rescriere, cu precădere în teatrul francofon. Comunicările prezentate de membrii echipei în cadrul conferinței internaționale *Liquid Stories/Histoires liquides* au analizat modul în care rescrierile dramatice transformă hipotextul, pornind de la tema spectralității, a bântuirii textului derivat de către textul sursă (Dana Monah, cu aplicare la Normand Chaurette și Marie-Bernard Koltès), a diformității (Ioana Petcu, cu aplicare la Normand Chaurette și Matei Vișniec), a figurii povestitorului (Simona Locic, cu aplicare la Joel Pommerat și Jean-Marie Grünberg).

În continuarea activităților începute în etapa precedentă, am analizat anumite **forme marginale** de adaptare teatrală, însă care dobândesc, pe scena contemporană, o vizibilitate semnificativă, cum ar fi adaptarea în teatru-dans sau spectacolele bazate pe adaptarea faptului divers sau a faptelor istorice.

În comunicările prezentate la conferințe internaționale și în articolele redactate în această etapă, Simona Locic a investigat rescrierea și adaptarea poveștilor, focalizându-se pe mutațiile pe care le cunosc în contemporaneitate figuri mitice precum căpcăunul, care devine, la Michel Tournier (1978), reprezentantul unui discurs eco poetic.

Cercetările Ioanei Petcu-Pădurean s-au concentrat pe adaptarea pieselor lui Shakespeare în diferite forme de teatru-dans, o zonă conceptuală, minimalistă și interdisciplinară, în

care dansatorii devin dans-actori, iar dramaturgia mișcării este dublată de dramaturgia acțiunilor și a cuvintelor. În articolul „Shakespearean Bodies in Movement. Central and Eastern European and American Echoes on Dance Stages”, Ioana se concentrează pe creațiile unor artiști din Europa Centrală și de Est (Péter Uray, *As You Like It*, Cluj, 2014, Piotr Mateusz Wach (*Richard. The Body of Wrath, Ritual 23 or Paintings From the Death of the Leader* (2017), *Caliban's Dream* (2019) propunându-și să urmărească modul în care temele dramaturgului elisabetan au parcurs stilurile de dans din sfere atât de diferite ale globului. Autoarea ajunge la concluzia că, în secolul XXI, piesele shakespeariene, rescrise cu mijloacele teatrului postdramatic, devin forme vagi, reliefuri, contururi.

Una dintre temele care ne-au preocupat în această etapă a fost modalitatea în care teatrul extrem contemporan recurge la strategii de adaptare pentru a trata moștenirea unor evenimente istorice traumatizante, precum detenția comunistă, Holocaustul sau masacre legate de istoria colonială. Astfel de evenimente nu pot fi prezentate frontal, nemediat, pe scena contemporană, iar dramaturgii (care uneori sunt și regizori) recurg la diverse dispozitive de adaptare. Într-o comunicare prezentată la conferința ESRA, Dana Monah a analizat modul în care două rescrieri shakespeariene recente de Matei Visniec (*Richard III nu se mai face*) și Andras Visky (*Julieta*) abordează memoria comunismului imaginând spectacole fragile, povestite mai curând decât jucate, mereu în pericol de a nu se mai face, pe textele lui Shakespeare. Fragmente din textele shakespeariene infiltrează textele contemporane, sunt versuri pe care protagoniștii le repetă și pe care le adaptează pentru a exprima frici și revolte care nu pot fi spuse direct.

Tot la strategii metateatrale recurg doi regizori români, Alexandra Badea (piesa *Points de non-retour*) și Radu Jude (filmul *Peu m'importe si l'histoire nous considère comme des barbares*, care include un spectacol de teatru încastrat) pentru a traduce, pentru publicul contemporan, două episoade sângeroase din istoria recentă. Dana Monah analizează - într-un capitol de carte („Comment raconter les massacres oubliés: stratégies d'adaptation mémorielle chez Alexandra Badea et Radu Jude”) acceptat de către editorii volumului *De la postmémoire à la mémoire multidirectionnelle. Dialogues de mémoires et constructions identitaires*, în curs de publicare la editura Peter Lang – modul în care teatrul (sau teatrul în film) contemporan traduce ceea ce Julie Sanders (2006) numește „apropierea faptelor” – texte în care autorul adaptează fapte, evenimente istorice, care devin scheletul operei. Cei doi artiști examinează posibilitatea de a reda fapte de o violență extremă, precum și dispozitivele care le permit să o facă.

În perioada 6-7 octombrie 2023 echipa de cercetare a organizat, la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, conferința internațională *Liquid Stories: practices of adaptation and rewriting in contemporary theatre/Histoires liquides : pratiques d'adaptation et de réécriture dans le théâtre contemporain*. Deși inițial prevăzută pentru etapa a treia (2024), am considerat oportună organizarea conferinței în toamna anului 2023, considerând că luna octombrie este mai propice pentru un astfel de eveniment (condiții meteorologice, disponibilitatea cercetătorilor). De asemenea, organizarea conferinței la începutul lunii octombrie a permis încheierea unui parteneriat cu cel mai

important festival de teatru organizat la Iași - Festivalul internațional de teatru pentru publicul tânăr (FITPT), organizat la Teatrul Luceafărul care se desfășoară în aceeași perioadă. Unul dintre obiectivele conferinței noastre a fost deschiderea unor punți de dialog între diferiții specialiști care studiază problema adaptării și rescrierii în teatru: filologii, teatrologii, criticii de teatru. În acest sens, colaborarea cu festivalul de teatru a constituit un obiectiv important, pentru că a atras participarea la conferință a unor critici de teatru care participau la festival și le-a permis participanților la conferință să vizioneze și să discute spectacole din festival.

La conferință au participat 20 de specialiști din Franța (Paris, Lyon, Arras, Clermond), Marea Britanie, Turcia, Ucraina și România (Cluj, Timișoara, Iași), care au prezentat comunicări în limbile engleză și franceză. Conferințele în plen au fost susținute de Prof. Nicoleta Cîmpoș (Universitatea Worcester, Marea Britanie) și Audrey Lemesle (Universitatea Sorbonne Nouvelle Paris III). Ne propunem să reunim o selecție a comunicărilor prezentate la conferință într-un volum colectiv sau număr de revistă.

Cercetările întreprinse în cea de-a doua etapă a proiectului *Liquid Stories* converg spre o concluzie parțială: tehnicile de adaptare și rescriere sunt deosebit de fluide în teatrul contemporan – care face apel la mijloace de rescriere vizuală, la pantomimă sau dans – și care la rândul său influențează alte arte, precum dansul sau filmul.

Sumar al progresului (livrabile realizate, indicatori de rezultat, diseminarea rezultatelor)

Stagii de documentare și cercetare

Dana Monah a efectuat un stagiu de documentare la Biblioteca Națională a Franței, Paris (30.01 – 10.02 2023), un stagiu la Bodleian Libraries, Oxford (26.03-01.04 2023), și un stagiu la Bibliothèque de Genève (25.10-08.11 2023).

Simona Locic a efectuat un stagiu de cercetare la Biblioteca Națională a Franței (13-17.05.2023).

Rezultatele cercetărilor au fost diseminate prin participarea la evenimente științifice, prin organizarea unei conferințe internaționale la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași și prin redactarea de articole de specialitate și capitole de cărți.

Articole în reviste ISI/Scopus:

Simona Locic, « Métamorphoses contemporaines de l'ogre ou l'hypothèse d'une réécriture écopoétique du conte *Le Petit Poucet* », în curs de evaluare în revista *Thélème. Revista Complutense de Estudios Franceses* (indexată Scopus)

Ioana Petcu-Pădurean, „Shakespearean Bodies in Movement. Central and Eastern European and American Echoes on Dance Stages”, în curs de evaluare în revista *Cahiers Elisabethains*. (indexată ISI)

Articol în revistă indexată BDI:

Dana Monah, „Intimate Tragedies: Body Politics and Narrative Interruptions in Contemporary Rewritings of Shakespeare’s Richard III”, *Studia UBB Dramatica*, LXVIII, 1, 2023, p, 103-113. DOI:10.24193/subbdrama.2023.1.05 Revistă indexată CNCSIS B, Ebsco, CEEOL.

Capitol de carte :

Dana Monah, « Comment raconter les massacres oubliés : stratégies d’adaptation mémorielle chez Alexandra Badea et Radu Jude », in Maria Isabel Corbi Saez et Isabel Marcillas Piquer (éds.), *De la postmémoire à la mémoire multidirectionnelle. Dialogues de mémoires et constructions identitaires*, (capitol acceptat, volum în evaluare, editura Peter Lang)

Organizarea conferinței internaționale *Liquid Stories: practices of adaptation and rewriting in contemporary theatre/Histoires liquides : pratiques d’adaptation et de réécriture dans le théâtre contemporain*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, în colaborare cu Universitatea de arte George Enescu din Iași și Festivalul de teatru pentru publicul tânăr, Iași, 6-7 octombrie 2023.

Participări cu comunicări la conferințe internaționale:

Dana Monah, „On Beauty and Consolation: the Memory of Communism in Romanian Rewritings of Shakespeare”, *ESRA 2023 Conference "Then Fate Overruled: Change in Shakespeare"*, Budapesta, 6-9 iulie 2023.

Dana Monah, « Spectralités shakespeariennes dans le théâtre francophone contemporain : Koltès et Chaurette », conferința internațională *Liquid Stories/Histoires Liquides*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, 6-7 octombrie 2023.

Dana Monah, « Frontières linguistiques, frontières mémorielles dans le théâtre roumain d’expression française », Xie séminaire international HISPOME ? Histoire et poétique de la mémoire, Universitatea din Alicante, 22-24 noiembrie 2023.

Ioana Petcu-Pădurean, „Shakespearean Bodies in Movement: Performative Translations on Eastern European Stage and the American Echoes”, *ESRA 2023 Conference "Then Fate Overruled: Change in Shakespeare"*, Budapesta, 6-9 iulie 2023.

Ioana Petcu-Pădurean, « Le corps de l’autre. Interprétations de la difformité dans les textes de Shakespeare chez les dramaturges d’expression française », conferința

internațională *Liquid Stories/Histoires Liquides*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, 6-7 octombrie 2023.

Ioana Petcu-Pădurean, « Un élisabéthain parmi les Est-Européens. Les transpositions du texte shakespearien dans les corégraphies théâtrales sous le signe de la spécificité culturelle », *Dancing Shakespeare International Conference*, Sorbonne Université, 9-10 noiembrie 2023.

Simona Locic, « Femmes et filles de l'ogre – héroïnes du contemporain. Le pourquoi ? et le comment ? de la contre-attaque », journée d'études *Les héroïnes contre-attaquent : les réécritures théâtrales féministes de contes et de mythes depuis les années 2000*, coorganisée par Leila Cassar, Pauline Guillier et Bérénice Hamidi, Université Lyon 2, 12 mai 2023.

Simona Locic, « Métamorphoses et héritage. Du rituel de conter à la scène : avatars contemporains du conteur », conferința internațională *Liquid Stories/Histoires Liquides*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, 6-7 octombrie 2023.

Rezumatul etapei

Conform planului de lucru asumat prin contractare, etapa a doua (ianuarie-decembrie 2023) a fost consacrată **propunerii unei tipologii a practicilor de adaptare și rescriere în literatura dramatică și în spectacol.**

Activitățile planificate în această etapă au vizat: efectuarea unor stagii de documentare, în România și în străinătate, în vederea actualizării cadrului teoretic al proiectului, precum și cu privire la autorii și regizorii incluși în corpus; prezentarea rezultatelor cercetării în cadrul unor colocvii și seminarii științifice, în țară și în străinătate, organizarea unei conferințe internaționale pe tema rescrierii și adaptării în teatrul contemporan; redactarea unor articole și capitole de cărți; actualizarea paginii web a proiectului.

În cadrul acestei etape au fost realizate modificările/completările necesare pentru publicarea unui articol într-o revistă ISI, au fost redactate două articole, în curs de evaluare în reviste ISI/Scopus; un capitol de carte a fost acceptat într-un volum, care este în curs de evaluare la o editură internațională; un articol a fost publicat într-o revistă indexată BDI.

Au fost prezentate 8 comunicări la conferințe internaționale.

Membrii echipei au efectuat 4 stagii de documentare în străinătate.

Iasi, 28 noiembrie 2023

